

14.7.940

Sevgili Piraye Yenge,

Bıraktığın kocaman boşluğu ben şahsen henüz yarı yarıya olsun kapatamadım. Artık Nazım Hikmet ne haldedir tasavvur et. Şüphesiz bunun bu kadar sevimli ve muazzam oluşunda Fehamet'le Vedat'ın ve Mehmed'le Macide teyzenin gelip gidişlerinin de tesiri var. Onlar (cepheyi) biraz daha genişlettiler. Ne yapalım 1940 yılında gerek "cephecileri" gerekse "gönülcüleri" bir türlü kapatılıp doldurulamıyor.

Velhasıl yokluğunu her gün, bahusus her öğle sonrasında kederli kederli hissediyoruz. Haki renkteki minder, kaba tahtadan yapılmış iki kişilik sıra, bizim avlu kapısı, hatta telli penceremiz- "sosyal fonksiyonlarını" yani işe yararlıklarını birden bire kaybettiler.

Nazım arkandan duyduklarımızı kuvvetle hikaye ediyor. Güzel ve tertemiz bu gönül kitabı- büyücek bir kitap- şimdiden iki mükemmel parça kazandı. İleriye doğru elbet. Birkaç cilt olacaktı. Lakin hasretin ömrü vefa etmeyecek gibi bir hissim var. Yakında kavuşacağız sanırım.

Şüphesiz yarım kalan kitapların en güzeli ve arkası en az merak edilecek olanı bu ağır ağır hazırlanmakta bulunmaktadır.

Bulduğun ve bıraktığın gibi sakiniz. Küfür ederek ve gülümseyerek neticeyi bekliyoruz.

Burada evvelden daha mı az canımız sıkılırdı, yoksa sen gelip gittikten sonra hesabı mı şaşırırdık. Velhasıl sükûnetimizde olsun, küfrümüzde ve gülümselerimizde olsun bir gayri tabiiilik peydahlandı.

Ben bunu yakında sana ve İstanbul'a kavuşmanın hiss-i kable'l-vukuu sayıyorum.

Günler hep bildiğin gibi kaba saba ve yeknesak geçiyor. Sabahleyin kahvaltıdan sonra orman, öğleye kadar -Kemal Tahir'den bahs ediyorum- tembel tembel çene yarıştırmak. Öğle yemeği.-Evvelden iştiham birden bire kapandı zannetmiştim. Meğer senin yemeklerden sonra midem bizimkilere isyan eylemiş -Akşam üstü bir miktar gezinti. Gece satranç partisi. Kocanı üst üste ve insaf etmeden yeniyorum. İnsaf meselesi mühim. Çünkü fazla düşünüyor. Kolay oyunlara düşüyor. Çoban matı derler bir felaket vardır. Satrancın en basit ve malum oyunu. İşte onunla bizimkini tepeliyorum. Tahta kuruları biraz ziyadeleşti. Lakin gene de inat edip uyuyoruz. Adliye vekili Bay Fethi Okyar -alay etmek için de olsa- odamızı pek fena bulmadı. Uzun boylu şikayet yaraşmaz.

Buralarda o somurtkan ve gözü yaşlı havalalar senin şerefine icra-yi lu'biyyât ediyormuş. Sıcak fena bastırdı.

Nazım'la beraber dışıya gidiyorduk. Oyunbozanlık etti. Öndeki dışını birkaç günde doldurttu. Tek başıma kaldım. Hala devam ediyorum. Kaynanan yağlı boyaları da gönderdi. Artık senin "efendi"nin yüzünü görebilene aşk olsun. Geçen akşam, sokakta dolaşıyorduk. Bir aralık farkına vardım. Sol elinin baş parmağını diğer parmaklarından ayırarak havaya doğru dikmiş, sağ elinin baş parmağıyla şahadet parmağının arasında teşekkül eden zâviye-i kaimeye sokup sokup çıkarıyor. Eh bir kere, iki kere seslenmedim. Sonunda sinirime dokundu: "Sen orada ne yapıyorsun kuzum?" dedim. Çok iyi bildiğin yumuşacık, kabahatli tebessümüyle güldü. (Palet yaptıracağım da onun provası) demez mi? Haydi bakalım.

Şimdi tam karşımda tahta çerçevesi resmin var. Hani tohum ayıklarken çıkarılmış. Sırım sıırım sırtıyorsun. Sırtında kadın nineler gibi bir şey. -Artık bilmem atkı mı, eski pardösü mü?-

Şuraya kadar sormaya dilim bir türlü varmadı. Mehmed'in meşhur ve nazik aleti ne oldu? Yapılabildi mi? Laf aramızda kalsın. Ben tamir edileceğine pek ihtimal veremiyorum. Malum ya, fabrikası onu mahsustan öyle narin yapar ki bir kazaya uğrarsa asıl parayı oradan kazanırım diye. Hem buluttan nem kapan aletten daha nezaketlisi de can sağlığı? On beş lirayı ödemek lazım geldiyse bu meseleyi burada kapatmış olalım. Vallahi birkaç zaman uykum kaçır.

Hep sana anlatacaktım da Mehmed'in yüzüne karşı hicap ettim. Hoca Nasreddin çarşıdan ciğer almış. Eve giderken bir ahbaba rastlamış: "Hayrola demiş, görüyorum ciğer almışsın. İyi. Bin çeşit yemeği olur. Lakin eminim en güzel tertibini bilmezsin." Bilirsin ya, hoca merhum meraklıdır "Aman en güzel tertibi tarif et." diye yalvarmış. Herif de üşenmeden tarifi bir kağıda yazıp rahmetliye vermiş. Hoca neşeli neşeli yürürken yırtıcı bir kuş "ya Allah" diye alçalmış, ciğeri hocadan kapınca havalanmış. Hoca istifini zerre kadar bozmadan: "Kaç para eder, demiş, ağız tadıyla yiyemezsin. Tarifesi bizde kaldı." İşte fotoğrafın tarifesi de buna benzedi. Mamafih mühim bir kayıp olmasa gerekir. Öyle hatırlıyorum ki bizim ilk günü

çıkardığımız fotoğraflar hep tarifeye uygun çekilmişti. Şimdiye kadar bize gönderilmediklerine bakıyorum da onun da mühim bir işe yaramadığına hükmedesim geliyor. Sakın Mehmed'in hava-yi aleti, Majino hattına benzemesin. Son günlerde bizim meşhur muharrirlerimizden birkaçının yazısını okudum. [Fransa'nın başına gelen bu belalar hep bu Majino hattına güvenmekten ileri geliyor.] diyorlar.

Mütemadiyen başkasına ait olması ve neticede tahmin edilmek mecburiyeti olmasa bu işin alayını daha iyi yapardım ya, neylersin on beş lira pek ağır geliyor.

Vedat bize plak ve kitap vaat ettiydi. Elbet vaadinde durur. Sen sakın unutturma.

Çocukların hediyesini beğendin mi? Pek iyi yapmışlar. Ama doğru söyle. Nazım'ın şiirleriyle benim yarım yırtık hikayeler de bu kadar güzel eserler sayılmaz mı? Yoksa biz uyumuş kalmışız da, Sinoptakiler terakki yolunda dev adımları mı atmışlar?

Geçen akşam radyoda gene "Yetiş ey gamze yetiş imdada" şarkısı çalındı. Bundan da ayrıca hayırlı alametler ve ihtimaller çıkardım. Öyle ya efendim, şimdiye kadar bu acıklı feryadı biz koparıyorduk. Nihayet iş, Ankara radyosuna kadar aksetti. Belki oradan da mareşal hazretlerinin yüreğine damlar, halas mümkün olur.

Bizi hatırlaman için hiç olmazsa yalnız senin (Yetiş ey gamze...) şarkısına ihtiyacın olmadığı için ayrıca aklına geldi mi diye sormuyorum.

Bak bir kere, geçen sefer yazdığım mufassal mektuba -oraya geliyorum- diye cevap vermemiştin. Eğer bunu da cevapsız bırakırsan alimallah, haftada iki mektup yazar seni canından bezdiririm. (Henüz cevap yazamadım, henüz cevap yazamadım) diye diye zayıflar, bana dua edersin.

Son nutuklardan ve son siyasi kararlardan sonra kanununun tatbikine bir mani kalmadı değil mi?

Şimdi beni dinle: Hediyelerle beraber mükemmel bir de saz geldi. (Çarşambayı sel aldı) şarkısını (Bana da ne oldu ben bilemem.) türküsünü (Ey gaziler yol göründü) marşını cayır cayır çalıyorum. İstanbul'a gelinceye kadar diğer türkü ve marşları da öğrenirsem gayri muharrirlik yapmayacağım, seyyar çalgıcılığa mübaşeret eyleyeceğim. Nerede düğün dernek varsa bu biraderini orada hazır ve nazır göreceksin. Hayatım tepeden tırnağa ve kuyruktan kulağa bir çalgı ve çegane âlemi içinde sürüp gidecek. Herhal "ömrümün neşeyle geçti baharı." demeye o zaman hak kazanacağım. Aman telleri tımbırdattıkça içime bir ferahlık geliyor, yüreğim bir hoş oluyor hiç sorma. O birbirini tutmaz acayip sesleri şarkı zannediyorum. Hem de öyle gayri malum ve meçhul bir şarkı değil, ağızımla söylediğim şarkı. O kadarki Nazım (A birader, hangi şarkıyı tutturduğunu bize de bildir de biz de mütelezziz olalım.) diye yalvarıyor ya, mümkün mü var? Şarkı benimle, bağlama arasında bir esrar olup kalıyor.

Ne dersin acaba ben bağlamayı kalu beladan beri ezber biliyorum da Nazım Toska operasıyla uğraşır olalı bestekarlık bulaştı da, kendiliğimden şarkımı icat ediyorum. Velhasıl üzerimde paygamberane bir (vahiy) hali mevcut. Uyduruyorum vesselam.

Yakında halas olursak sana Çankırı'dan ne getirelim?

Şimdi saat dört buçuk, beş. Doğrusunun pek farkında değilim. Doktor pantolonunu giyerek bahçeye çıkmaya hazırlanıyor. Ben de arkasından yürüyeceğim. Radyo zamanına kadar, yani ajans havadisleri verilene dek dolaşıyoruz. Haberin olsun, akşamüstü radyo spikeri (Burası Ankara radyosu. Şimdi ajans havadislerini

veriyoruz) dediği dakikada bizler, o sence malum olan avluda, hani ortasındaki eğri borudan su akan avluda yan yana durmuş dinliyoruzdur. Gözünün önüne kolayca gelelim. Saatler bir saat ileri alındığı için akşam yemeğini sekizde yiyoruz. Yani (ajans) bitince haydi kümese.

Öğle üzeri de gene ajans dinlemeye dışarı fırlıyoruz.

Bize gönderilen Sinop mamulâtı hediyelerin bir kısmını da -hem de mühim bir kısmını- Dayı Paşa'ya armağan ettik. Ankara'ya müteveccihen senin paketle beraber yola çıktı. Şu anda eline vasil bile olmuştur. Alsın, memnun olsun, bakalım bir iyi netice zuhur eder mi? Anla gayri, galiba biz de kanun yoluyla hakkımızı hak etmekten ümit kestik. İşimiz hediye, ricaya, iltimasa kaldı.

Sana Nazım yazmıştır. Fethi Okyar buraya geldiği zaman kanundan dem vurmştuk. (Bize bir istida ile müracaat edin. Cezanın çektilmesi bize ait olduğundan eğer kanundan istifade ediyorsanız muamelesini derhal yaptırınız.) demişlerdi. Bu hususta Dayı Paşa'ya ayrıca yazdık. Henüz bir cevap gelmedi. Aklındadır ya, askeri ceza kanununun bize ait olan 148'inci maddesi tekrar değiştiği için bizim bir kere daha müracaata kanunen hakkımız var. Askeri temyiz mahkemesi reisi de "Kanundan istifade ederler." dediğine göre biz

yalnız eşref saat gözlüyor vaziyetteyiz. Eşref saat geldiyse bilsek de derhal istidalar donatıp yakamızı sıyırsak diyorum. Bilmem Mareşal Fevzi Çakmak ne der?

Herhalde Dayı Paşa ağustos ibtidası kendisini İstanbul'a atar, mutlak gör, görüş, meseleyi izah et.

Anlarsın ya be kadın gayri hakikaten canımız sıkılıyor. Kepaze bir işin bu kadar uzaması karşısında da hakkım yok mu sen söyle?

Filhakika rahatımız beyde, paşada bulunmaz. Oturup rahat rahat çalışma fırsatı. Lakin dedelerimiz mühim laflar söylerlermiş. Bunlardan birisi (Bülbülü altın kafese koymuşlar, gene de ah hürriyet demiş) sözüdür. Hoş [ahmak bülbül altının kıymetini nereden bilecek. "Kafese konulduğu için" izzet-i nefsi zedelenmiştir de ondan memnun olmamıştır.] da dersin ya, her ne hal ise böylece mühim bir atasözü ortada dururken bizim şikayetimize ayrıca mazeret istenmemeli.

Hele mektup şurada kalsın. Gece ola hayrola! Malum ihsanın (geceler gebedir. Bakalım meşime-i şebden neler doğar.) buyurulmuş. Ben de mektuba gece devam ederim. Birkaç şairane cümle, bir iki parlak fikir daha uydursam işte koca mektup, biter gider. Sen de memnun olursun ben de.

Hele kalsın. Ümit dünyası.

Dolaştık, geldik. Zannettiğimden daha mühim hadiseler oldu. Ajans havadislerinden sonra bizim avluda oturuyorduk. Bizim asri doktora yekten (sen ihtiyarladın mı?) demez mi? Vay efendim vay, Nazım'la ikisi bir oldu. İhtiyarlamadıklarını bir müdafaa, bir müdafaa. Sen Nazım'ı epeydir tanırın. Vaktiyle de bu mevzuda böyle ateşli münakaşalara tutuşur muydu? Yoksa bu hiddeti yeni mi peydahladı? Eğer yeni peydahladı dersen kocan ve nesli ihtiyarlıyor manası çıkar ki böyle felaketli bir neticeye varmayacağımı ümit ediyorum.

Bizim küçük beyaz kedinin tıpatıp eşi bir yavru daha geldi. (Oldular bir iken ikişer). Bir oyun, bir keyif, seyrine doyulmuyor.

Az daha unutuyordum. Seni bütün Çankırlı dostlarımız ayıplıyorlar. Yengelik vazifeni bana karşı ifa etmemişsin. Beni mutlak baş göz edip öylece gitmek varmış.

Halbuki ben şimdi bu kanaatte değilim. Rabbim senden razı olsun. Beni sevdiğinin bundan daha iyi misali bulunmaz.

Ah Piraye, Nazım bana, nefsi mübarekeme mahsus bir cigara tabakası yapıyor. Görsen muhakkak hayran olursun. Tamamıyla yerli motiflerden çizdi. Enfesin nefisi. Henüz bitmeden böyle bir tabaka sahibi olan yegane cigara tiryakisi sıfatıyla mağrur oluyorum. Sana şu kadarını Sinoptakiler duymadan söylesem anlarsın, oraya gönderdiğimiz tabakadan kabil olduğu kadar güzel ve şık. Hele bir de kemerim var. İşte onu ancak görmelisin. Bilmem belki Nazım uğraşsa nefasetini anlatabilir. Tamamı beş kulaç. 6 tane bel kemeri çıkabilir ama kesmeye kıyacak yüreğimiz bulunursa...

Velhasıl maldan, mülkten yana zenginleşiyorum. Herhalde bu yakınlar İstanbul'a gelirse dostların ağzı sulanacak ufak tefeğime.

Mamafih şimdi çıkarsak, doğruca senin yanına gelmeyeceğiz. Ilgaz yoluyla Karabük ve Zonguldak'tan vapurla döneceğiz. Bu suretle bize kahve pişirmek külfetinden bir haftacık kurtulacaksın. Sonrasını artık ne yaparsın kestiremiyorum.

Pederime gitmeye fırsat bulabildin mi? İstanbul'da bulacağını pek ummuyorum.

Ratip'e göresim geldiğini söyle. Köpoğlusunu bana bir resmini yollamış.

Naci'yi görürsen selamlarımızı ve gözlerini hasretle öptüğümüzü haber ver.

Aman yengeciğim -bir şey isteyeceğimi anladın ya -metin ol- (Karşıda kara yonca) diye bir plak var. Suzan isminde bir bayan söylemiş. Belki Safiye'nin plağı da vardır. Bundan bir tane kabil olduğu dakikada yola çıkar.

[Şu anda -saat sekiz buçuk- radyoda Naci'nin pek sevdiği bir şarkıyı çalıyorlar. Şöyle : "Bir gelir insan cihana durma çak"] oğlanı hatırlamamak mümkün mü? Alçak hala (postada) dediği mektubu yollamadıysa acele etmesin, biz çıkmazsak, sen de eylülde gelersen getirirsin. Sıhhat haberini bu suretle çok geç kalmadan alıp sevinir ve ferahlarız.

Biliyorsun Ana romanını ve diğerlerini okuyup hatmedeli hanidir. Orada bizim kitapları hergün sahife sahife okuduğumuz zannediliyorsa hatadır. Arkasını kesmeden yetiştirmeli. İcap ederse posta parasına acımaz iade ederiz. Elverir ki okuyacak mal bulalım. Bu cihetin bir tehlikesi mevcut. Eğer

okuyacak şey bulamazsak, kendimizi dolu dizgin yazmaya veririz. Bu kadar sıkleti bu terazi çekemeyeceği için kötü yazılar dinlemek istemeyen bize kitap yollamalı.

[Şu anda radyoda Kızılay'a dair bir bayancık konferans ita ediyor. "Kızılay felaketzedelere şefkat elini uzatır." diye haykırıyor. Ne dersin. Bugün Türkiye'de bizden beter felaketzede olamaz. Ne dersin, oraya mı bir istida versem. Halimi anlatsam, derdimi yazsam, belki kanun yakısıyla imdadımıza gelir de bir faydası olur? Fikir parlak değil mi? Doğru söyle...]

Piraye bu mektup tam iki misli olacaktı. Doktorla Nazım üstüme yürüdüler. Ne oluyor? Kadına yazık değil mi? Piraye'ye acımıyorsan bari müdür beye acı! dediler. Lakin yazılacak şeylerim o kadar çok ki... Nihayet sansür etmeyi kararlaştırdılar. Fransız matbuatı gibi belim büküldü. Çok şükür sansürden bir havadis kopardım. İşte yazıyorum:

Senin mektup Çankırı'ya gelecek yerde (Çiçekdağı'na) gitmiş. İki gün geç vasıl oldu. Bak şu Rabbimin hikmetine. Bu Çiçekdağı'nı hatırladın mı? Hani burada söylenen ve senin de beğendiğin bir şarkı vardı. Şöyle:

Çiçekdağı sakla benim kaşı karayı
Ardımızdan uğrun uğrun gülen var.
Deste kirpiklerin oktur kara bağrım delen var.
Genç ömrümü hızar ile dilen var
Ol bana bir nasihat ver Çiçekdağı,
Gecemden gündüzüm zor Çiçekdağı,
Nazlı yare selam götür var yürü

Çiçekdağı var mı benim sana zararım
Yar yitirdim ben yarimi ararım
Üç güneydi benim kavlı kararım
Beş gün oldu güzel yarim gelmedi.

İşte senin mektup bu şarkısı güzel mahale gitti. Ben şarkısını öğrendim bu iş böyle oldu. Eğer bağlamada çalmaya başlarsam, mektupların sade oraya uğramakla kalmayacak korkarım sana oradan da kokorozlu cevaplar gelecek de şaşıracağız.

Pirayeciğim bir de pratik sual: Şu erişte ile kuskus pilavının un kokusunu gidermek için bir şeyler tavsiye edemez misin? Bir de yoğurt tatlısı sağlık verecektin, unutma. Hele çikolatanın nasıl yapılacağını da etrafiyla yazarsan kuyruk değil tuğ!

Şimdilik mektubun üstüne baktım, gözüme tarih ilişti. 14 temmuz. Sen de hatırladın mı. Fransızların meşhur hürriyet bayramı! Zavallı Fransız Cumhuriyeti. Bonapart Bastil'i yıkıp senbolikman istibdadı devirmişti. Bugün esaretin matemini tutuyor. Lisanını bildiğim için mi, çalışan Fransız kitlelerinin mücadele tarihini sevdiğim için mi, yüreğim sızladı. Bizim nesil, düşman istilasının ne müthiş felaket olduğunu idrak etti. Anlıyorum: "Denizler durulmaz dalgalanmadan!" diyorsun. Kötü bir mısra. Daha güzeli var: -Ama bu yürek -O bu dilden anlamaz pek -O hey gidi kambur felek -Hey gidi kahpe devran hey der -Ve teker teker-Bir an içinde omuzlarında dilim dilim kırbaç izleri -ve yüzleri kan içinde -Geçer çıplak ayaklarıyla yüreğime basarak -Geçer Aydın ellerinden Karaburun mağlupları-

Kocan büyük şair. Ne mutlu sana iftihar edecek, hakikaten iftihar edecek bir kıymetli malın var.

Seni pek göresimiz geldiği için lütfen burada beraber çektiğimiz resimleri süratle yolla!

En iyisi bize sık sık mektup göndermendir. Malum a bunun ne çetin bir bekleyiş olduğunu burada biraz tattın. Gayri kendini göster. Gelsin dedelerimizin atasözü: (Bir musibet bin nasihatten yeğdir.) buyurmuşlar. Buradaki günlerin pek musibet sayılmaz ama tecrübeden istifade etmesini bildiğini senin büyük arkadaşlığından bekleriz. Haydi bakalım. Hodri meydan! Kendini göster.

Buradan sana bir kağı dolusu selam ve hasret yolluyoruz.

İdareli davranmana lüzum yok. Bir mısra daha gelsin: [Dem a dem artar, eksilmez, tükenmez, binihayettir.] demişler. Haydi mektubu kapatırken sana senden bahsettiğini hatırlamadan okuduğum bir kıta yazayım: Divan edebiyatımızın bülbülü Nedim Efendi bakalım Pîrâ için ne demiş? Aldı Nedim:

Şeh-nişinler ziyneti âgûşlar pîrâyesi
Dahı bir yıldır yanından ayrılalı dâyesi
Sevdiğim gönlüm sürûru, ömrümün sermâyesi

Doğrusunu ister misin yazdıktan sonra ben bile beğenmedim. Halbuki evvelce bunu Nazım'a belki yüz kere okumuştum. O da, ben de bu yayvan ağıza yaraştırmadığımız için olacak (Piraye) kelimesiyle senin aranda bir benzerlik sezememiştik. Gene de öyledir. Senin adın ancak Nazım'ın şiirlerinde yadırganmıyor. Sana daha maniler yazayım mı? Selam yengeciğim kardeşin Kemal Tahir